

به نام خدا

وزارت آموزش و پرورش

معاونت آموزش متوسطه - دفتر آموزش متوسطه نظری

دبیرخانه راهبری کشوری درس آمادگی دفاعی - مستقر در اداره کل آموزش و پرورش استان خوزستان

سال تحصیلی ۹۷ - ۱۳۹۶

امروز روزی است که ما بتوانیم ان شاءالله آموزش و پرورش را از لحاظ کیفی، از لحاظ محتوایی، از لحاظ بنیانی به یک نقطه‌ی اساسی برسانیم و محور این تحول معلمین هستند؛ آن کسانی که در وسط میدان ایستاده اند.
از بیانات مقام معظم رهبری در جمع فرهنگیان - ۱۳۹۴/۲/۱۶

برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی - درس آمادگی دفاعی

گردآورنده: سرکار خانم گرجی زاده - عضو دبیرخانه راهبری کشوری درس آمادگی دفاعی

آذرماه ۱۳۹۶

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲	پیشگفتار
۲	برنامه درسی ملی چیست؟
۲	حیطه عملیاتی برنامه درسی ملی
۲	اصول ناظر بر برنامه‌های درسی
۲	رویکرد و جهت‌گیری کلی برنامه‌های درسی
۳	شایستگی‌های پایه که انتظار می‌رود در اجرای برنامه‌های درسی و تربیتی دانش‌آموزان به آن دست یابند
۳	حوزه‌های تربیت و یادگیری
۳	درس آمادگی دفاعی در قلمرو کدام حوزه قرار دارد؟
۴	برنامه درسی آمادگی دفاعی
۴	رویکرد عام و خاص برنامه درسی آمادگی دفاعی
۴	مبانی نظری و منابع اصلی برنامه درسی آمادگی دفاعی
۴	مفاهیم اساسی برنامه درسی آمادگی دفاعی دوره متوسطه
۵	روش‌ها (راهبردهای) یاددهی- یادگیری برنامه درسی آمادگی دفاعی
۵	برخی اقدامات برای تنوع‌بخشی به روش‌های یاددهی- یادگیری در درس آمادگی دفاعی
۵	یادگیری معنادار در درس آمادگی دفاعی یعنی چه؟
۶	ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس آمادگی دفاعی چگونه است؟
۶	چگونه حیطه نگرشی دانش‌آموزان در درس آمادگی دفاعی مورد ارزشیابی قرار گیرد؟
۶	منابع

پیشگفتار:

در این نوشتار سعی شده مروری کوتاه بر برنامه درس ملی و تبیین جایگاه درس آمادگی دفاعی در این برنامه داشته باشیم.

برنامه درسی ملی چیست؟

یکی از زیر نظام‌های اصلی سند تحول بنیادین و به‌منزله نقشه جامع یادگیری، زمینه ایجاد تحول همه جانبه و عمیق در مفاهیم و محتوای آموزشی را فراهم می‌آورد. این برنامه تحول‌آفرین با تدارک فرصت‌های متنوع و جامع، درصدد است تا امکان کسب شایستگی‌های لازم را برای دانش‌آموزان میسور سازد.

حیطه عملیاتی برنامه درسی ملی:

این برنامه باید نقشه راه کلیه سیاست‌گذاری‌ها و تولید محتوای آموزشی و تربیتی از جمله تولید راهنمای برنامه‌های درسی دوره‌ها و پایه‌های تحصیلی، تعیین زمان و ساعات آموزشی تدوین و تألیف کتاب‌های درسی و کمک آموزشی، تولید بسته آموزشی، رسانه‌های دیداری و شنیداری و الکترونیکی و... قرار گیرد.

و اجرای مطلوب آن نیازمند مساعدت و توجه ویژه معلمان عزیز و بهره‌مندی از صلاحیت‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای و تخصصی آنان می‌باشد. لذا مفاد آن باید در مهندسی نیروی انسانی و در برنامه‌های آموزشی، جذب و توانمندسازی معلمان در سطوح مختلف مورد توجه جدی قرار گیرد.

اصول ناظر بر برنامه‌های درسی:

• دین محوری	• اعتبار نقش پایه‌ای خانواده	• یادگیری مادام‌العمر
• تقویت هویت ملی	• جامعیت	• جلب مشارکت و تعامل
• اعتبار نقش یادگیرنده	• توجه به تفاوت‌ها	• یکپارچگی و فراگیری
• اعتبار نقش مرجعیت معلم	• تعادل	

رویکرد و جهت‌گیری کلی برنامه‌های درسی:

۱	دانش‌آموز	۴	یاددهی - یادگیری	۷	مدیر مدرسه
۲	معلم	۵	ارزش‌یابی		
۳	محتوا	۶	محیط یادگیری		

شایستگی‌های پایه که انتظار می‌رود در اجرای برنامه‌های درسی و تربیتی دانش‌آموزان به آن دست‌یابند:

- تعقل
- ایمان
- علم
- عمل
- اخلاق

حوزه‌های تربیت و یادگیری:

تربیت و یادگیری و حدود محتوایی آن در یازده حوزه هماهنگ با شایستگی‌های پایه و اسناد فرادستی و اهداف یادگیری تدوین شده است، این یازده حوزه بدین شرح است:

۱	حکمت و معارف اسلامی	۲	قرآن و عربی	۳	زبان و ادبیات فارسی
۴	فرهنگ و هنر	۵	سلامت و تربیت بدنی	۶	کار و فن آوری
۷	علوم انسانی و مطالعات اجتماعی	۸	ریاضیات	۹	علوم تجربی
۱۰	زبان خارجی	۱۱	آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده		

درس آمادگی دفاعی در قلمرو کدام حوزه قرار دارد؟

حوزه تربیت و یادگیری آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده، که شامل: تدارک فرصت‌های تربیتی که در آن دانش‌آموزان بتوانند به کسب تجربه در موقعیت‌های واقعی زندگی (به صورت فردی و گروهی) دست‌یابند، جهت‌گیری اصلی در آموزش مهارت‌هاست.

برگزاری اردوهای علمی و فرهنگی، زیارتی، شبیه‌سازی موقعیت‌های مرجع، توجه به شیوه‌های آموزش انفرادی از این جمله است.

برنامه درسی آمادگی دفاعی:

برنامه‌ریزی برای آن دسته از آموزش‌ها و مهارت‌هایی که در زمینه دفاع عامل و غیر عامل در برابر تهدیدها و تهاجمات نظامی و غیرنظامی (جنگ نرم، جنگ روانی و...) دشمنان نظام و عناصر وابسته به آنها و همچنین مقابله با برخی از مخاطرات طبیعی و انسانی برنامه درسی آمادگی دفاعی است.

رویکرد عام و خاص برنامه درسی آمادگی دفاعی:

رویکرد عام طبق روح حاکم بر عناصر برنامه درسی مبتنی بر «فطرت‌گرایی» می‌باشد.

رویکرد خاص این درس «کسب بصیرت و تفکر دفاعی» دانش‌آموزان بتوانند از سرزمین و باورهای اعتقادی خود و جامعه‌شان در میدان عمل دفاع نمایند.

مبانی نظری و منابع اصلی برنامه درسی آمادگی دفاعی:

فطری بودن دفاع در انسان، واجب بودن دفاع در اسلام، اصل انتظار، ولایت‌محوری و سیاست‌های دفاعی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران مبانی نظری این درس است که در این رابطه می‌توان از منابع ذیل استفاده کرد:

- آیات نورانی و هدایت بخش قرآن مجید و سنت و سیره پیامبر (ص) و ائمه اطهار (ع)
- قانون اساسی جمهوری اسلامی
- اندیشه‌های داهیان امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری
- اسناد فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی و تحول بنیادین در آموزش و پرورش
- دستاوردهای انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس
- ماده ۶۴ قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مصوب مجلس شورای اسلامی)

مفاهیم اساسی برنامه درسی آمادگی دفاعی دوره متوسطه:

۱	ولایت و رهبری	۲	امنیت	۳	تهاجم
۴	تهدید	۵	مقاومت و پایداری	۶	انقلاب اسلامی
۷	دفاع	۸	دفاع مقدس	۹	صلح
۱۰	استقلال	۱۱	بسیج	۱۲	انتظار و ظهور حضرت مهدی (عج)
۱۳	جهاد	۱۴	ایثار	۱۵	شهادت
۱۶	جنگ‌ها (سخت و نرم)	۱۷	پدافند غیرعامل	۱۸	مردان مبارز
۱۹	زنان قهرمان	۲۰	امر به معروف و نهی از منکر	۲۱	رزم انفرادی
۲۲	تولی و تبری (شناخت دوست و دشمن)	۲۳	نیروهای مسلح	۲۴	فناوری هسته ای
۲۵	جنگ‌افزارشناسی	۲۶	مخاطرات انسانی (امداد و نجات)		

روش‌ها (راهبردهای) یاددهی - یادگیری برنامه درسی آمادگی دفاعی:

این روش‌ها بر اساس مبانی - اصول و اهداف برنامه اتخاذ می‌شود تا اهداف عناصر پنجگانه برنامه درسی (تفکر - ایمان - علم - عمل و اخلاق) را تحقق بخشند.

برخی اقدامات برای تنوع‌بخشی به روش‌های یاددهی - یادگیری در درس آمادگی دفاعی:

1. تنوع‌بخشیدن به محیط یادگیری (کلاس درس - حیاط مدرسه - نمازخانه - کتابخانه - پایگاه بسیج محل - پادگان - کانون - اردو - گلزار شهدا - منازل شهدا و جانبازان - عیادت از جانبازان در بیمارستان‌ها و مراکز خاص - دعوت از متخصصان و رزمندگان برای حضور در مدرسه و کلاس درس - نمایش فیلم در مدرسه یا رفتن به سینما و سالن نمایش - بازدید از نمایشگاه و...)
2. ایجاد نشاط و شادابی در کلاس (شیوه‌های فعال و مشارکتی - تنوع در برنامه‌ها - چیدمان متفاوت کلاس - استفاده از رسانه‌ها - طراحی فعالیت‌های میدانی - مسابقات و...)
3. ایجاد تنوع و کیفیت‌بخشی به ارزشیابی
4. همکاری و ارتباط با سایر دبیران و مربیان به خصوص در دروس تربیت بدنی، دینی، ادبیات فارسی، مطالعات اجتماعی (تاریخ، جغرافیا، اجتماعی) و مربی پرورشی.
5. بهره‌گیری از نشریات رشد، مجلات و کتب مناسب، سایت‌های اطلاع‌رسانی مرتبط و مفید برای معلم و مربی و دانش‌آموزان.
6. با الهام از جمله «کل یوم عاشورا و کل ارض کربلا» دانش‌آموزان را نسبت به مسائل و پدیده‌های معاصر بصیر و هوشیار سازیم.
7. اهمیت دادن به آداب و مهارت‌های زندگی فردی، بین فردی و اجتماعی به منظور زندگی سالم و موفق و مقابله صحیح با چالش‌های زندگی.
8. سپردن پروژه‌ها و تحقیقات فردی و گروهی به دانش‌آموزان و راهنمایی و تمهید امکانات تشکیل نمایشگاه.
9. اهمیت دادن به صلاحیت‌ها و یادگیری مشترک در جهت نیل به عناصر پنجگانه.

یادگیری معنادار در درس آمادگی دفاعی یعنی چه؟

اگر یادگیرنده بتواند مطالب جدید را با مطالب آموخته پیشین خود ربط دهد، یادگیری او به نحو معنادار شکل گرفته است. بنابراین به منظور عدم فراموشی مطالب جدید هنر معلم آن است که بتواند مطالب جدید را از جایی شروع کند که با یادگیری قبلی شکل گرفته در ذهن دانش‌آموز پیوند برقرار نماید و اگر یادگیری قبلی دانش‌آموز

ضعف و ایراد دارد، باید به طریقی این فاصله و حفره با انواع تمثیل و خلاقیت برطرف شود، تا یادگیری جدید شکل گیرد.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس آمادگی دفاعی چگونه است؟

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدف های آموزشی، به منظور تصمیم گیری در این باره که آیا فعالیت های آموزشی معلم و کوشش های یادگیری دانش آموزان به نتایج مطلوب انجامیده است و به چه میزانی؟

در برنامه درسی آمادگی دفاعی ارزشیابی تکوینی که در طول سال تحصیلی و قبل از ارزشیابی پایانی انجام می پذیرد، مهم ترین بخش از فرایند ارزشیابی محسوب می شود.

چگونه حیطه نگرشی دانش آموزان در درس آمادگی دفاعی مورد ارزشیابی قرار گیرد؟

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی در درس آمادگی دفاعی باید به گونه ای شود که طی آن نگرش دانش آموزان نیز مورد سنجش قرار گیرد. برخی از مصادیق این حیطه (عاطفی-نگرشی) عبارتند از:

۱. توجه به ارزش ها

۲. اهمیت دادن به ارزش ها

۳. علاقه مند شدن نسبت به ارزش ها

۴. درونی شدن ارزش ها

دبیران و مربیان محترم این درس برای تحقق موارد فوق می توانند با بهره برداری از تصاویر ارزشی، طرح بخش هایی از خاطرات ثبت شده دوران دفاع مقدس، ذکر خاطرات شهیدان انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی، سنت و سیره معصومین (ع)، بیانات رهبران نظام به خصوص مقام معظم رهبری، بزرگ نمایی اعمال و رفتار ایثارگرانه دانش آموزان، معرفی الگوهای مناسب از صدر اسلام و دوران معاصر، بیان جلوه های زیبای عمل به ارزش ها، استفاده از اماکن و فضا های معنوی، بهره برداری از تحقیق و پژوهش دانش آموزان، عمل و رفتار ارزشی دبیر و... در جهت تحقق این مهم اهتمام ورزند.

منابع:

۱- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی، تصویب نهایی: ۱۳۹۱/۶/۲۸.

۲- آمادگی دفاعی، راهنمای معلم (راهنمای تدریس) کد ۳۷۲، چاپ اول، ۱۳۹۲.